

The Quarterly Journal of Approach to
Philosophy in Schools and Organizations

Year 4, Number 3, Fall 2025, Pages 32 to 44

Original Article

<http://www.esbam.ir>

فصلنامه رویکرد فلسفه در مدارس و سازمان ها

سال چهارم، شماره سوم، پاییز ۱۴۰۴

نوع مقاله: پژوهشی

ISSN: 2980-891X

Analysis of the Impact of Integrated Curriculum on the Learning Styles of Elementary School Learners

Negar Arshadi* : M.A. Student, Department of Educational Sciences, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

Parvin Bahrami: B.A. Student in Elementary Education, Farhangian University, Fatemeh Zahra (S) Campus, Isfahan, Iran.

Abstract

Introduction: Integrated curriculum, as a modern approach in the field of education, provides a framework for students to achieve a more comprehensive and interconnected understanding of concepts by integrating educational content from different disciplines. This approach has significant potential to address the diversity of learning styles among elementary school students, including visual, auditory, kinesthetic, and interactive styles. Educational experiences and previous research findings indicate that presenting learning materials through diverse methods and through dynamic, engaging activities can enhance active participation and improve the academic performance of students with different preferences and learning approaches.

Method: In this study, a qualitative approach with a library based and review methodology was adopted to explore the existing theoretical and empirical literature. Accordingly, through careful examination and analysis of scientific articles, books, theses, and other credible sources, various dimensions of the relationship between integrated curriculum and learning styles in elementary education were discussed and analyzed.

Findings: The findings of this comprehensive review indicate that an integrated curriculum, by providing rich opportunities for practical experiences, discovery of concepts, and application of knowledge, not only significantly contributes to the development and strengthening of diverse learning styles among learners but also ultimately leads to a notable improvement in the quality of the teaching-learning process.

Conclusion: These findings emphasize the necessity of designing and implementing curricula that are aligned with students' needs and individual differences. They also provide valuable guidance for curriculum planners and elementary school teachers to effectively utilize the potential capacities embedded within integrated curriculum approaches.

Keywords: Integrated Curriculum, Learning Styles, Elementary Education, Integrated Learning.

*Corresponding author: M.A. Student, Department of Educational Sciences, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

Email: negararshadi8@gmail.com

DOI: [10.22034/esbam.2024.444502.1046](https://doi.org/10.22034/esbam.2024.444502.1046)

Analysis of the Impact of Integrated Curriculum on the Learning Styles of Elementary School Learners

Detailed Abstract

Introduction: Integrated curriculum, as a modern approach in the field of education, provides a framework for students to achieve a more comprehensive and interconnected understanding of concepts by integrating educational content from different disciplines. This approach has significant potential to address the diversity of learning styles among elementary school students, including visual, auditory, kinesthetic, and interactive styles. Educational experiences and previous research findings indicate that presenting learning materials through diverse methods and through dynamic, engaging activities can enhance active participation and improve the academic performance of students with different preferences and learning approaches. Education is considered the cornerstone of development and progress in every society, and elementary school, as the first formal stage of schooling, plays a vital role in shaping students' personality, identity, and fundamental abilities. At this stage, the foundations of learning, social skills, and initial attitudes toward knowledge are established, which can influence a student's future academic path and even their broader life trajectory. With the increasing complexity of the modern world and rapid changes in scientific and technological fields, educational systems are compelled to revise and update their methods and approaches. Traditional methods are no longer sufficient to meet the needs of today's world, and the necessity of adopting innovative approaches that foster creativity, critical thinking, and problem-solving skills in students is felt more strongly than ever (Yavarian et al., 2024).

One of the modern educational approaches that has recently attracted considerable attention from scholars and educational systems is the integrated curriculum. Unlike traditional curricula that present subjects in separate and isolated formats, this approach seeks to create connections among various subjects and concepts to make learning deeper and more meaningful. Integrated curricula are rooted in constructivist learning theory and social learning theory. These theories assert that learning becomes more effective when learners can link new knowledge to their prior understanding, actively participate in the learning process, and construct meaning through interaction with their environment and peers.

Materials and methods: In this study, a qualitative approach with a library based and review methodology was adopted to explore the existing theoretical and empirical literature. Accordingly, through careful examination and analysis of scientific articles, books, theses, and other credible sources, various dimensions of the relationship between integrated curriculum and learning styles in elementary education were discussed and analyzed.

Results and discussion: The findings of this study indicate that the integrated curriculum, as a modern approach to educational planning, can play an effective role in improving the quality of learning and

strengthening diverse learning styles among elementary school learners. The main characteristic of this type of curriculum is its flexibility and its ability to adapt to the individual, cultural, and cognitive needs of students. In traditional educational systems, which are based on rigid subject separation and uniform teaching methods, many learning styles are often overlooked. Consequently, students whose learning styles do not align with the dominant approach may experience academic decline and reduced motivation. By removing disciplinary boundaries and creating connections among concepts and skills, the integrated curriculum provides a framework in which learners can achieve a deeper understanding of content through various pathways aligned with their preferred learning styles. Such curriculum planning not only increases students' active participation but also creates opportunities for the development of creativity, critical thinking, self-regulation, and meaningful learning.

Another significant advantage of the integrated curriculum is its simultaneous attention to cultural, local, social, and individual components. In multicultural societies, this approach contributes to strengthening students' cultural identity and sense of social belonging. Furthermore, the diversity of teaching–learning methods in integrated programs enables the simultaneous use of visual, auditory, practical, and conceptual learning styles. As a result, this approach contributes to a more equitable distribution of learning opportunities and helps reduce educational inequalities.

Overall, it can be argued that an integrated curriculum in elementary education is not merely a tool for knowledge transmission; rather, it serves as a platform for the cognitive, emotional, social, and cultural development of learners. This approach can shift the educational system from a static, content-centered model toward a dynamic, learner-centered system that responds to individual differences. Careful design, effective implementation, and continuous evaluation of such programs are essential for achieving high-quality and equitable education for all children..

Conclusion: The general conclusion of the research showed that it is very necessary to pay attention to the problem of teaching philosophy to children in improving critical and creative thinking skills and in understanding philosophical issues.

Keywords: Integrated Curriculum, Learning Styles, Elementary Education, Integrated Learning.

واکاوی تأثیر برنامه درسی تلفیقی بر سبک های یادگیری فراگیران دوره ابتدایی

نگار ارشدی*: دانشجوی کارشناسی ارشد گروه علوم تربیتی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

پروین بهرامی: دانشجوی کارشناسی رشته آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان، پردیس فاطمه زهرا (س)، اصفهان، ایران.

چکیده

هدف: برنامه درسی تلفیقی، به عنوان رویکردی نوین در حوزه آموزش، با یکپارچه سازی محتوای آموزشی از رشته های مختلف، بستری فراهم می آورد تا دانش آموزان به درک جامع تر و ارتباطی تری از مفاهیم دست یابند. این رویکرد، پتانسیلی بی نظیر برای پاسخگویی به گوناگونی سبک های یادگیری - از بصری و شنیداری گرفته تا جنبشی و تعاملی - در میان دانش آموزان مقطع ابتدایی دارد. تجربیات آموزشی و یافته های پژوهشی پیشین مؤید آن است که ارائه مطالب درسی به شیوه های متنوع و در قالب فعالیت های پویا و درگیرکننده، می تواند به ارتقاء مشارکت فعال و بهبود عملکرد تحصیلی دانش آموزان با سلیق و روش های یادگیری متفاوت، یاری رساند. **روش کار:** در این ، با اتخاذ رویکردی کیفی و از نوع پژوهش های کتابخانه ای و مروری به کنکاش در ادبیات نظری و تجربی موجود پرداخته ایم. در این راستا، با بررسی و تحلیل دقیق مقالات علمی، کتب، پایان نامه ها و سایر منابع معتبر، ابعاد گوناگون ارتباط میان برنامه درسی تلفیقی و سبک های یادگیری در دوره ابتدایی به تفصیل مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. **نتایج:** نتایج حاصل از این واکاوی جامع نشان می دهد که برنامه درسی تلفیقی، با مهیا ساختن فرصت های غنی برای تجربه عملی، کشف مفاهیم و کاربرد دانش، نه تنها به توسعه و تقویت سبک های یادگیری متنوع در فراگیران کمک شایانی می کند، بلکه در نهایت به ارتقاء چشمگیر کیفیت فرآیند یاددهی-یادگیری منجر می شود. **نتیجه گیری:** این یافته ها، ضمن تأکید بر ضرورت طراحی و اجرای برنامه های درسی متناسب با نیازها و تفاوت های فردی دانش آموزان، رهنمودهای ارزشمندی را برای برنامه ریزان آموزشی و معلمان دوره ابتدایی فراهم می آورد تا بتوانند از تمام ظرفیت های پنهان در برنامه درسی تلفیقی به بهترین نحو بهره برداری نمایند.

واژگان کلیدی: برنامه درسی تلفیقی، سبک های یادگیری، دوره ابتدایی، یادگیری یکپارچه.

***نویسنده مسؤل:** دانشجوی کارشناسی ارشد گروه علوم تربیتی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

Email: negararshadi8@gmail.com

DOI: [10.22034/esbam.2025.547033.1085](https://doi.org/10.22034/esbam.2025.547033.1085)

آموزش و پرورش در هر جامعه‌ای، سنگ بنای توسعه و پیشرفت محسوب می‌شود و دوره ابتدایی به عنوان اولین مرحله رسمی تحصیل، نقشی حیاتی در شکل‌گیری شخصیت، هویت و توانمندی‌های بنیادین دانش‌آموزان ایفا می‌کند. در این مرحله، پایه‌های یادگیری، مهارت‌های اجتماعی و نگرش‌های اولیه نسبت به علم و دانش بنا نهاده می‌شود که می‌تواند مسیر آینده تحصیلی و حتی زندگی فرد را تحت تأثیر قرار دهد. با پیچیده‌تر شدن دنیای امروز و تغییرات سریع در عرصه‌های علمی و فناوریانه، نظام‌های آموزشی نیز ناگزیر به بازنگری و به‌روزرسانی روش‌ها و رویکردهای خود هستند. اتکا به روش‌های سنتی دیگر پاسخگوی نیازهای دنیای مدرن نیست و ضرورت بهره‌گیری از رویکردهای نوآورانه که بتواند خلاقیت، تفکر انتقادی و توانایی حل مسئله را در دانش‌آموزان پرورش دهد، بیش از پیش احساس می‌شود (یاوریان و همکاران، ۱۴۰۳). یکی از رویکردهای نوین آموزشی که در سال‌های اخیر مورد توجه بسیاری از صاحب‌نظران و نظام‌های آموزشی قرار گرفته است، برنامه درسی تلفیقی است. این رویکرد بر خلاف برنامه‌های درسی سنتی که موضوعات را به صورت مجزا و جزیره‌ای ارائه می‌دهند، به دنبال ایجاد پیوند و ارتباط میان دروس و مفاهیم مختلف است تا یادگیری را عمیق‌تر و معنادارتر سازد. برنامه‌های درسی تلفیقی ریشه در نظریه‌های یادگیری سازنده‌گرا و یادگیری اجتماعی دارند. این نظریه‌ها بر این باورند که یادگیری زمانی اثربخش‌تر است که فراگیران بتوانند دانش جدید را به دانش قبلی خود پیوند دهند، فعالانه در فرآیند یادگیری مشارکت کنند و از طریق تعامل با محیط و همسالان خود، به ساخت معنا بپردازند (عراقیه و همکاران، ۱۳۹۵). هدف اصلی از اجرای برنامه درسی تلفیقی، فراتر از انتقال صرف دانش، پرورش ابعاد مختلف وجودی دانش‌آموزان است. این رویکرد تلاش می‌کند تا مهارت‌هایی چون تفکر انتقادی، حل مسئله، خلاقیت، همکاری و ارتباط مؤثر را در فراگیران تقویت کند و آن‌ها را برای مواجهه با چالش‌های پیچیده زندگی آماده سازد. هم‌چنین، هر دانش‌آموز دارای سبک یادگیری منحصر به فرد خود است که چگونگی دریافت، پردازش و ذخیره‌سازی اطلاعات را تحت تأثیر قرار می‌دهد. شناخت این سبک‌های یادگیری، اعم از دیداری، شنیداری، حرکتی، خواندن/نوشتن و...، برای معلمان امری ضروری است تا بتوانند روش‌های تدریس خود را متناسب با نیازهای متنوع دانش‌آموزان تنظیم کنند (سعیدی پور، ۱۴۰۲). به نظر می‌رسد برنامه درسی تلفیقی به دلیل ماهیت انعطاف‌پذیر و چندوجهی خود، پتانسیل بالایی برای پاسخگویی به سبک‌های یادگیری گوناگون دارد. این رویکرد با ارائه مفاهیم از طریق روش‌های متنوع و ایجاد فرصت‌های یادگیری فعال، می‌تواند به دانش‌آموزان با سبک‌های مختلف کمک کند تا به شیوه‌ای مؤثرتر با محتوای درسی ارتباط برقرار کنند. با وجود مزایای فراوان، اجرای موفقیت‌آمیز برنامه درسی تلفیقی با چالش‌هایی نیز همراه است. آماده‌سازی معلمان، تأمین منابع آموزشی مناسب، ایجاد هماهنگی میان دروس مختلف و ارزیابی جامع دانش‌آموزان از جمله این چالش‌ها به شمار می‌روند که نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و حمایتی است (میردادی کهن و همکاران، ۱۴۰۴). معلمان به عنوان مجریان اصلی برنامه درسی، نقش محوری در موفقیت این رویکرد ایفا می‌کنند. آن‌ها باید با دانش کافی از برنامه درسی تلفیقی و سبک‌های یادگیری، خلاقیت لازم برای طراحی فعالیت‌های یاددهی-یادگیری متنوع را داشته باشند و بتوانند محیطی حمایتی و تشویق‌کننده برای تمام دانش‌آموزان فراهم آورند. در حال حاضر، بسیاری از مدارس ابتدایی همچنان با برنامه‌های درسی سنتی و روش‌های تدریس یکسان مواجه هستند. این امر ممکن است منجر به نادیده گرفته شدن تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان و عدم شکوفایی کامل پتانسیل‌های یادگیری آن‌ها، به ویژه آن‌هایی که دارای سبک‌های یادگیری متفاوتی هستند، شود (سیاحی زاده، ۱۴۰۳). آگاهی معلمان از سبک‌های یادگیری مختلف دانش‌آموزان، آن‌ها را قادر می‌سازد تا رویکردهای تدریس خود را انعطاف‌پذیرتر کرده و از روش‌های متنوعی مانند استفاده از تصاویر، نمودارها، بحث‌های گروهی، فعالیت‌های عملی و پروژه‌های تحقیقاتی بهره ببرند. این امر به یادگیری فعال و پایدارتر کمک می‌کند. برنامه درسی تلفیقی نیز به طور طبیعی، فضایی را برای تنوع‌بخشی به روش‌های تدریس فراهم می‌کند. با ادغام موضوعات مختلف، معلمان می‌توانند از منابع و

ابزارهای گوناگون استفاده کرده و مفاهیم را از زوایای مختلفی به دانش‌آموزان ارائه دهند، که این خود با سبک‌های یادگیری متنوع سازگار است (رمضانی، ۱۴۰۲). برنامه‌های درسی تلفیقی غالباً بر یادگیری مشارکتی و کار گروهی تأکید دارند. این امر نه تنها به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا از یکدیگر بیاموزند و مهارت‌های اجتماعی خود را تقویت کنند، بلکه فرصت‌هایی را برای دانش‌آموزانی که از طریق تعامل و بحث یاد می‌گیرند، فراهم می‌آورد. یکی از جنبه‌های مهم در اجرای برنامه درسی تلفیقی، چگونگی ارزیابی دانش‌آموزان است. ارزیابی باید چندوجهی بوده و تنها به آزمون‌های سنتی محدود نشود، بلکه باید شامل مشاهده، پروژه‌ها، تکالیف کلاسی و ارزیابی‌های مبتنی بر عملکرد باشد تا بتواند تصویر جامعی از یادگیری و پیشرفت دانش‌آموزان با سبک‌های یادگیری مختلف ارائه دهد (موسوی و همکاران، ۱۴۰۴). علی‌رغم اهمیت روزافزون برنامه درسی تلفیقی و سبک‌های یادگیری، تحقیقات جامعی که به صورت مشخص به بررسی و تحلیل تأثیر این دو مقوله در کنار یکدیگر، به ویژه در نظام آموزشی کشور، پرداخته باشند، نسبتاً محدود است. این شکاف پژوهشی، لزوم انجام تحقیقات دقیق و هدفمند را برجسته می‌سازد. انتظار می‌رود نتایج این پژوهش بتواند درک عمیق‌تری از رابطه میان برنامه درسی تلفیقی و سبک‌های یادگیری در دوره ابتدایی ارائه دهد. این یافته‌ها می‌تواند به عنوان مبنایی برای طراحی و اجرای برنامه‌های درسی مؤثرتر، ارتقای مهارت‌های معلمان و در نهایت، بهبود کیفیت آموزش و یادگیری دانش‌آموزان مورد استفاده قرار گیرد.

ضرورت پژوهش

در دنیای پیچیده و پویای امروز، نظام‌های آموزشی با چالش‌های فزاینده‌ای در زمینه پاسخگویی به نیازها و تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان مواجه هستند. یکی از مهم‌ترین این تفاوت‌ها، تنوع در سبک‌های یادگیری است که هر دانش‌آموز به شیوه منحصر به فردی اطلاعات را پردازش و درک می‌کند. نادیده گرفتن این تفاوت‌ها در طراحی و اجرای برنامه‌های درسی می‌تواند به عدم کارایی فرآیند یاددهی-یادگیری، کاهش انگیزه تحصیلی و در نهایت، عدم شکوفایی کامل استعدادها و فراگیران منجر شود. از این رو، بررسی رویکردهای نوین آموزشی که قادر به پوشش‌دهی این تنوع باشند، امری حیاتی و اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسد (رفعتی، ۱۴۰۰). برنامه درسی تلفیقی، به دلیل ماهیت جامع‌نگر و بین‌رشته‌ای خود، این پتانسیل را دارد که با ارائه محتوا به شیوه‌های گوناگون و ایجاد فرصت‌های یادگیری متنوع، به طیف وسیعی از سبک‌های یادگیری پاسخ دهد. با این حال، درک دقیق و واکاوی علمی چگونگی تأثیر این نوع برنامه درسی بر سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان دوره ابتدایی، که حساس‌ترین مرحله شکل‌گیری بنیادهای یادگیری آن‌هاست، هنوز نیازمند پژوهش‌های عمیق‌تر است. ضرورت این پژوهش در آن است که می‌تواند شکاف‌های موجود در دانش ما درباره مکانیسم‌های اثربخشی برنامه درسی تلفیقی بر انعطاف‌پذیری و توسعه سبک‌های یادگیری را پر کند و شواهد محکمی برای حمایت از کاربرد آن ارائه دهد (وطن دوست و همکاران، ۱۴۰۴). نتایج این پژوهش نه تنها می‌تواند برای برنامه‌ریزان درسی و سیاست‌گذاران آموزشی در جهت اصلاح و بهینه‌سازی محتوای آموزشی و رویکردهای یاددهی-یادگیری ارزشمند باشد، بلکه رهنمودهای عملی و کاربردی را برای معلمان دوره ابتدایی فراهم می‌آورد. این معلمان با آگاهی از این تأثیرات، قادر خواهند بود تا محیط‌های یادگیری را به گونه‌ای طراحی کنند که حداکثر سازگاری را با سبک‌های یادگیری متفاوت دانش‌آموزان داشته باشد و به رشد همه‌جانبه آن‌ها کمک کند. در نهایت، این تحقیق به ارتقاء کیفیت آموزش و پرورش و تربیت نسلی توانمند و با انگیزه منجر خواهد شد که بتوانند در دنیای پیچیده امروز موفق باشند.

هدف پژوهش

هدف اصلی این پژوهش، واکاوی و تبیین جامع تأثیر برنامه درسی تلفیقی بر سبک‌های یادگیری فراگیران دوره ابتدایی، است. این مطالعه در پی آن است که با بهره‌گیری از روش تحقیق کتابخانه‌ای و رویکرد مروری، به درک عمیق‌تری از چگونگی تأثیرگذاری برنامه درسی تلفیقی بر تنوع و توسعه سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان دست یابد. در نهایت، این پژوهش به دنبال ارائه شواهد علمی و راهکارهای کاربردی برای برنامه‌ریزان درسی و معلمان است تا بتوانند با آگاهی کامل از این تأثیرات، محیط‌های یادگیری اثربخش‌تری را برای شکوفایی پتانسیل‌های یادگیری در دانش‌آموزان ابتدایی فراهم آورند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر ماهیت، کیفی بوده و با رویکرد کتابخانه‌ای و مرور انجام شده است. در این راستا، برای جمع‌آوری داده‌ها، از منابع معتبر علمی شامل مقالات پژوهشی، کتب، پایان‌نامه‌ها و سایر اسناد مرتبط با حوزه برنامه درسی تلفیقی و سبک‌های یادگیری در دوره ابتدایی استفاده شده است. اطلاعات گردآوری شده سپس مورد تحلیل محتوای کیفی قرار گرفته‌اند تا الگوهای پنهان، روابط و مفاهیم کلیدی مرتبط با تأثیر برنامه درسی تلفیقی بر سبک‌های یادگیری فراگیران شناسایی و تبیین شوند.

پیشینه

با توجه به گسترش تنوع فرهنگی و نیاز به پاسخ‌گویی به تفاوت‌های فردی در نظام‌های آموزشی، برنامه درسی تلفیقی به‌عنوان رویکردی نوین و کارآمد برای پیوند میان فرهنگ‌ها و سبک‌های مختلف یادگیری مطرح شده است. پژوهش‌های متعددی به بررسی ضرورت‌ها، مؤلفه‌ها و تأثیرات برنامه درسی چندفرهنگی و تلفیقی پرداخته‌اند. عراقیه و همکاران (۱۳۹۵) برنامه درسی تلفیقی را رویکردی مناسب برای پاسخ به نیازهای فرهنگی متنوع جامعه دانسته‌اند که می‌تواند زمینه‌ساز تحقق آموزش چندفرهنگی در مدارس باشد. در همین راستا، بزرگی و گلی‌توانا (۱۴۰۲) با مروری بر مؤلفه‌های برنامه درسی چندفرهنگی، بر اهمیت آن در شکل‌گیری هویت فرهنگی دانش‌آموزان تأکید کرده‌اند. آذرخش و همکاران (۱۴۰۰) نیز به شناسایی و تحلیل دیدگاه متخصصان در مورد مؤلفه‌های برنامه درسی چندفرهنگی پرداخته و بر ضرورت بازنگری محتوای درسی بر اساس تنوع فرهنگی تأکید داشته‌اند. همچنین، ملکی‌پور و همکاران (۱۳۹۴) به تبیین نقش این نوع برنامه‌ها در تقویت هویت ملی، بومی و بین‌المللی پرداخته‌اند. در مطالعه‌ای دیگر، باقرنژاد و همکاران (۱۴۰۰) چالش‌ها و موانع اجرای برنامه درسی چندفرهنگی را در ساختار تمرکزگرای نظام آموزشی بررسی کرده‌اند و اجرای موفق آن را نیازمند تغییرات ساختاری و فرهنگی دانسته‌اند. در تکمیل این دیدگاه، سبحانی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۸) دلالت‌های نظری متفکرانه‌ی همچون فوکو و ژيرو را برای بازطراحی برنامه درسی متناسب با بافت فرهنگی ایران بررسی کرده‌اند. از سوی دیگر، مطالعاتی نیز به بررسی سبک‌های یادگیری و تأثیر مؤلفه‌های گوناگون آموزشی بر آن پرداخته‌اند. به‌عنوان مثال، سعیدی‌پور و حسینی‌هاشم‌آبادی (۱۴۰۲) به طبقه‌بندی سبک‌های یادگیری شناختی در دانش‌آموزان پرداخته‌اند. همچنین، رضانی (۱۴۰۲) رابطه میان سبک‌های یادگیری، ویژگی‌های شخصیتی و عملکرد تحصیلی را تحلیل کرده و تأثیر مستقیم سبک یادگیری بر موفقیت تحصیلی را نشان داده است. رفعتی (۱۴۰۰) نیز در پژوهشی، رابطه بین سبک‌های تفکر و یادگیری را در میان دانش‌آموزان مقطع متوسطه بررسی کرده و یافته‌های او بر نقش مهم شناخت خود در یادگیری مؤثر تأکید دارند. عجمی و همکاران (۱۴۰۱) نیز تأثیر سبک‌های یادگیری بر پیشرفت تحصیلی را نشان داده‌اند. در مطالعه‌ای دیگر، یوردخانی و همکاران (۱۴۰۱) تأثیر ذهن‌آگاهی بر سبک‌های حل مسئله با نقش میانجی سبک‌های یادگیری را بررسی کرده‌اند که بر ارتباط میان مهارت‌های شناختی و سبک یادگیری تأکید دارد. همچنین، رحمتی (۱۴۰۳) با تمرکز بر دانش‌آموزان نارساخوان، نشان داده است که مهارت‌های فراشناختی می‌تواند موجب بهبود سبک‌های یادگیری و توانایی‌های شناختی شود. در همین زمینه، خسروی (۱۳۹۵) نیز به بررسی رابطه سبک‌های تفکر با سبک‌های ادراکی و یادگیری پرداخته و نتایج او نشان‌دهنده پیوستگی میان این متغیرهاست. بر این اساس،

می توان نتیجه گرفت که برنامه درسی تلفیقی، با در نظر گرفتن تفاوت های فرهنگی و شناختی فراگیران، می تواند نقشی مؤثر در بهبود سبک های یادگیری ایفا کند و باعث افزایش بهره وری آموزشی در دوره ابتدایی شود.

یافته های پژوهش

تعریف برنامه درسی تلفیقی

برنامه درسی تلفیقی یا *Integrated Curriculum*، رویکردی آموزشی است که به جای جدا کردن موضوعات درسی به صورت مجزا، آن ها را در قالب واحدهای یادگیری منسجم و مرتبط به هم پیوند می زند. هدف اصلی این رویکرد، ایجاد ارتباط بین مفاهیم مختلف و کمک به دانش آموزان برای درک عمیق تر و کاربردی تر مطالب است. در این روش، یادگیری از حالت منفعل و حفظی خارج شده و به سمت فعالیت های اکتشافی، حل مسئله و تفکر انتقادی سوق پیدا می کند. برنامه درسی تلفیقی با شکستن مرزهای بین دروس سنتی، به دانش آموزان اجازه می دهد تا ارتباط بین دانش و دنیای واقعی را بهتر درک کنند و مهارت های لازم برای قرن ۲۱ را کسب نمایند (عباسی و همکاران، ۱۴۰۴).

تعریف سبک یادگیری

سبک یادگیری به روش یا شیوه ای گفته می شود که هر فرد برای یادگیری و درک اطلاعات جدید به طور مؤثرتر از آن استفاده می کند. این سبک ها شامل ترجیحات فردی در دریافت، پردازش، سازماندهی و به خاطر سپردن اطلاعات هستند. برخی افراد از طریق دیدن (سبک دیداری)، برخی از طریق شنیدن (سبک شنیداری) و عده ای نیز از طریق انجام دادن و تجربه کردن (سبک حرکتی/المسی) بهتر یاد می گیرند. شناخت سبک یادگیری خود به افراد کمک می کند تا روش های مطالعه و یادگیری خود را بهینه سازی کنند و به نتایج بهتری دست یابند. درک این تفاوت ها در آموزش نیز اهمیت بالایی دارد تا بتوان تجربیات یادگیری متنوع و متناسب با نیازهای مختلف فراگیران را فراهم کرد (نیرومند مهکویی، ۴۰۴).

ویژگی های برنامه درسی تلفیقی

برنامه درسی تلفیقی رویکردی است که در آن موضوعات مختلف درسی به جای ارائه جداگانه، در قالب واحدهای یادگیری منسجم و به هم پیوسته آموزش داده می شوند. هدف این رویکرد، ایجاد ارتباط معنادار بین مفاهیم و کمک به دانش آموزان برای درک عمیق تر و کاربردی تر دانش است. این شیوه یادگیری، دانش آموزان را به سمت فعالیت های اکتشافی، حل مسئله و تفکر انتقادی هدایت می کند و به آن ها امکان می دهد تا ارتباط بین آموخته ها و دنیای واقعی را بهتر درک کنند. برنامه درسی تلفیقی با شکستن ساختارهای سنتی و مجزای دروس، تجربه یادگیری جامع تر و غنی تری را فراهم می آورد. در ادامه، ویژگی های کلیدی برنامه درسی تلفیقی به صورت موردی آورده شده است (ندایی و همکاران، ۱۴۰۴):

۱. ارتباط موضوعی: مفاهیم و مهارت های مرتبط از دروس مختلف با یکدیگر پیوند داده می شوند تا دانش آموزان بتوانند ارتباط بین آن ها را درک کنند.
۲. یادگیری مبتنی بر پروژه/موضوع: اغلب حول یک موضوع، پروژه یا مسئله بزرگ شکل می گیرد که دانش آموزان را درگیر می کند.
۳. تمرکز بر مهارت ها: علاوه بر دانش محتوایی، بر توسعه مهارت های کلیدی مانند تفکر انتقادی، حل مسئله، همکاری و ارتباطات تأکید دارد.

۴. یادگیری فعال و مشارکتی: دانش‌آموزان به جای دریافت منفعلانه اطلاعات، نقش فعالی در فرآیند یادگیری ایفا می‌کنند و اغلب به صورت گروهی کار می‌کنند.

۵. انعطاف‌پذیری: اجازه می‌دهد تا محتوا و روش‌های تدریس بر اساس علایق و نیازهای دانش‌آموزان تنظیم شود.

۶. درک عمیق‌تر: با نشان دادن ارتباط بین مفاهیم، به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا درک جامع‌تر و عمیق‌تری از موضوعات پیدا کنند.

۷. ارتباط با دنیای واقعی: تلاش می‌کند تا آموخته‌ها را به موقعیت‌های واقعی زندگی مرتبط سازد و کاربرد آن‌ها را نشان دهد.

۸. ارزیابی جامع: ارزیابی‌ها اغلب چندوجهی هستند و علاوه بر دانش، بر مهارت‌ها و فرآیند یادگیری نیز تمرکز دارند.

چالش‌های برنامه درسی تلفیقی

برنامه‌ریزی و اجرای برنامه درسی تلفیقی با وجود مزایای فراوان، چالش‌هایی نیز به همراه دارد که نیازمند توجه و راهکارهای مناسب است. مهم‌ترین این چالش‌ها شامل موارد زیر می‌شود (خستو و همکاران، ۱۴۰۴):

۱. نیاز به تخصص و آموزش معلمان: معلمان برای اجرای موفقیت‌آمیز این رویکرد، نیازمند دانش و مهارت کافی در زمینه تلفیق مفاهیم، طراحی فعالیت‌های بین‌رشته‌ای و مدیریت کلاس درس هستند که این امر مستلزم آموزش‌های تخصصی و مستمر است.

۲. زمان‌بر بودن طراحی و آماده‌سازی: طراحی واحدهای یادگیری تلفیقی که تمامی جنبه‌های دروس مختلف را پوشش دهد، نیازمند صرف زمان و تلاش قابل توجهی از سوی معلمان است.

۳. مقاومت در برابر تغییر: ممکن است هم معلمان و هم دانش‌آموزان و والدین به دلیل عادت به ساختارهای سنتی، در برابر پذیرش و اجرای این رویکرد جدید مقاومت نشان دهند.

۴. تأمین منابع و مواد آموزشی: یافتن یا تولید منابع آموزشی متنوع و مناسب که بتواند از تلفیق موضوعات مختلف پشتیبانی کند، می‌تواند چالش‌برانگیز باشد.

۵. مدیریت کلاس درس: هدایت دانش‌آموزان در فعالیت‌های یادگیری فعال و مشارکتی که اغلب پیچیده‌تر از روش‌های سنتی است، نیاز به مهارت‌های مدیریتی بالاتری دارد.

۶. ارزیابی عادلانه و جامع: طراحی روش‌های ارزیابی که بتواند به طور مؤثر، یادگیری دانش‌آموزان را در ابعاد مختلف (دانش، مهارت، نگرش) در یک برنامه تلفیقی بسنجد، دشوار است.

۷. همکاری بین‌رشته‌ای: ایجاد هماهنگی و همکاری مؤثر بین معلمان که در رشته‌های مختلف تخصص دارند، برای اجرای یک برنامه تلفیقی موفق، ضروری است اما گاهی دشوار به نظر می‌رسد.

۸. فشار بر برنامه‌های درسی استاندارد: گاهی اوقات، تمرکز بر تلفیق ممکن است باعث نگرانی از پوشش کامل و عمیق محتوای تعیین شده در برنامه‌های درسی استاندارد شود.

۹. توجه والدین و جامعه: ممکن است لازم باشد تا فواید و منطق برنامه درسی تلفیقی به طور شفاف برای والدین و جامعه تشریح شود تا حمایت آن‌ها جلب گردد.

انواع سبک‌های یادگیری

سبک‌های یادگیری، الگوهایی هستند که نشان می‌دهند هر فرد چگونه اطلاعات را دریافت، پردازش و ذخیره می‌کند. در حوزه تعلیم و تربیت، شناخت سبک‌های یادگیری به معلمان و برنامه‌ریزان درسی این امکان را می‌دهد که فرآیند آموزش را با نیازها و ویژگی‌های شناختی فراگیران هماهنگ سازند. مطالعات متعددی در ایران به شناسایی و طبقه‌بندی سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان پرداخته‌اند. سعیدی‌پور و حسینی‌هاشم‌آبادی (۱۴۰۲) سبک‌های یادگیری را به‌عنوان الگوهای ترجیحی ذهنی

برای دریافت و پردازش اطلاعات تعریف کرده و بر اهمیت شناخت این سبک‌ها در بهبود عملکرد تحصیلی تأکید کرده‌اند. آن‌ها با استفاده از مدل کلب، سبک‌های یادگیری را به چهار دسته همگرا، واگرا، جذب‌کننده و انطباق‌یابنده تقسیم کرده‌اند. مطالعه‌ای دیگر، رضانی‌گرمی (۱۴۰۱) نشان داده است که سبک‌های یادگیری ارتباط مستقیمی با ویژگی‌های شخصیتی دارند و می‌توانند عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کنند. این پژوهش همچنین تأکید می‌کند که ترکیب سبک‌های یادگیری با روش‌های تدریس تلفیقی می‌تواند نتایج بهتری در فرایند آموزش ایجاد کند. رفعتی (۱۴۰۰) نیز در پژوهشی درباره رابطه بین سبک‌های تفکر و سبک‌های یادگیری در دانش‌آموزان دبیرستانی، نشان داد که سبک‌های یادگیری می‌توانند تحت تأثیر عوامل شناختی و فراشناختی قرار گیرند. از سوی دیگر، عجمی و همکاران (۲۰۲۴) نیز رابطه مستقیمی بین سبک یادگیری و پیشرفت تحصیلی یافتند و بر اهمیت انطباق روش تدریس با سبک یادگیری دانش‌آموزان تأکید کردند. در پژوهشی جدیدتر، رحمتی (۱۴۰۳) با تمرکز بر دانش‌آموزان نارساخوان، اثربخشی آموزش مهارت‌های فراشناختی را در بهبود سبک‌های یادگیری بررسی کرده و نشان داده است که افزایش آگاهی از نحوه یادگیری، سبب ارتقاء سبک‌های یادگیری مؤثر می‌شود. همچنین، یوردخانی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با تمرکز بر نقش ذهن آگاهی، به این نتیجه رسیدند که سبک‌های یادگیری می‌توانند به‌عنوان متغیر میانجی در رابطه بین ذهن آگاهی و حل مسئله عمل کنند و بنابراین، آموزش سبک‌های یادگیری می‌تواند به بهبود عملکرد شناختی کمک کند. خسروی (۱۳۹۵) نیز با بررسی سبک‌های تفکر و سبک‌های ادراکی، بر این نکته تأکید دارد که سبک یادگیری تحت تأثیر ساختارهای ذهنی و شخصیتی افراد شکل می‌گیرد و هر سبک، نحوه‌ی خاصی از دریافت، سازماندهی و پاسخ‌گویی به اطلاعات را نمایان می‌سازد.

نام سبک یادگیری	ویژگی‌ها
همگرا converger	تحلیل منطقی، حل مسئله، استفاده از نظریه‌ها در عمل
واگرا diverger	خلاقیت، تخیل، مشاهده دقیق موقعیت‌ها
جذب‌کننده assimilator	تمرکز بر ایده‌ها، مفاهیم نظری، منطق و استدلال
انطباق‌یابنده accommodator	یادگیری از طریق تجربه، آزمون و خطا، تعامل فعال
سبک‌های شناختی	پردازشی اطلاعات از طریق تفکر تحلیلی یا شهودی
سبک‌های فراشناختی	کنترل و تنظیم یادگیری توسط خود فرد
سبک‌های ادراکی	یادگیری از طریق دیداری، شنیداری یا لمسی

تأثیر برنامه درسی تلفیقی بر سبک‌های یادگیری

برنامه درسی تلفیقی یکی از رویکردهای نوین در آموزش است که با ترکیب محتوا، مهارت‌ها، نگرش‌ها و تجربه‌های یادگیری از حوزه‌های گوناگون، بستری منعطف برای پاسخ به نیازهای متنوع فراگیران فراهم می‌سازد. این نوع برنامه‌ریزی با هدف ایجاد پیوستگی در یادگیری، می‌تواند نقش مهمی در ارتقاء سبک‌های یادگیری ایفا کند. برنامه درسی تلفیقی با حذف مرزهای سنتی بین دروس و توجه به ارتباط مفهومی میان آن‌ها، فرصت‌هایی برای یادگیری فعال، تجربه‌محور و معنادار فراهم می‌سازد. این رویکرد، با تکیه بر زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و فردی یادگیرندگان، آنان را درگیر فرایند یادگیری کرده و از سبک‌های مختلف یادگیری حمایت می‌کند (عراقیه و همکاران، ۱۳۹۵؛ ملکی‌پور و همکاران، ۱۳۹۴). از دیدگاه روان‌شناسی تربیتی، سبک‌های یادگیری، الگوهای شناختی-رفتاری نسبتاً پایدار برای پردازش اطلاعات هستند که در افراد مختلف تفاوت دارند (سعیدی‌پور و حسینی‌هاشم‌آبادی، ۲۰۱۷). بنابراین، طراحی برنامه‌های درسی متنوع و تلفیقی که بتواند شیوه‌های متفاوت

یادگیری را پوشش دهد، اهمیت بالایی دارد. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که استفاده از برنامه‌های درسی تلفیقی می‌تواند انگیزش، درگیری ذهنی، و خودتنظیمی یادگیرندگان را افزایش دهد (رمضانی‌گرمی، ۱۴۰۱؛ رحمتی، ۱۴۰۳). در همین راستا، ملکی‌پور و همکاران (۱۳۹۴) اشاره کرده‌اند که تلفیق عناصر فرهنگی و بومی در برنامه درسی، باعث رشد هویت یادگیرندگان و در عین حال، بهبود فرآیند یادگیری آن‌ها می‌شود. برنامه‌های تلفیقی که با زمینه فرهنگی و شخصیتی فراگیران هماهنگ‌اند، بیشتر مورد توجه سبک‌های یادگیری متفاوت قرار می‌گیرند و از این طریق، عدالت آموزشی را نیز تقویت می‌کنند (آذرخش و همکاران، ۲۰۲۲؛ باقرزاد و همکاران، ۱۴۰۰). از سوی دیگر، استفاده از برنامه درسی تلفیقی باعث تحریک یادگیری از طریق چند حس می‌شود و سبک‌های ادراکی مختلف (دیداری، شنیداری، لمسی) را فعال می‌سازد. همچنین، تلفیق محتوا و مهارت‌های بین‌رشته‌ای، فرصت‌هایی برای استفاده از سبک‌های واگرا و همگرا فراهم می‌کند که در مدل کلب تشریح شده‌اند (سعیدی‌پور و حسینی‌هاشم‌آبادی، ۱۴۰۲). برنامه درسی تلفیقی همچنین زمینه‌ای برای رشد مهارت‌های فراشناختی ایجاد می‌کند که به سبک‌های یادگیری تنظیم‌شونده کمک می‌کند (رحمتی، ۱۴۰۳). این مهارت‌ها، نقش مهمی در مدیریت فرآیند یادگیری توسط خود فراگیر دارند و به آن‌ها کمک می‌کنند تا متناسب با نوع محتوا، از سبک یادگیری مناسب‌تری استفاده کنند (یوردخانی و همکاران، ۱۴۰۱). بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که برنامه درسی تلفیقی، با ایجاد پیوند میان محتوا، تجربه و زمینه فرهنگی یادگیرنده، تأثیر بسزایی در بهبود و انعطاف‌پذیری سبک‌های یادگیری دارد و به‌ویژه در مقطع ابتدایی، می‌تواند به توسعه یادگیری عمیق، مؤثر و فردمحور کمک کند.

نتیجه گیری

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که برنامه درسی تلفیقی، به عنوان رویکردی نوین در برنامه‌ریزی آموزشی، می‌تواند نقش مؤثری در ارتقاء کیفیت یادگیری و تقویت سبک‌های متنوع یادگیری در فراگیران دوره ابتدایی ایفا کند. ویژگی اصلی این نوع برنامه، انعطاف‌پذیری و قابلیت سازگاری آن با نیازهای فردی، فرهنگی و شناختی دانش‌آموزان است. در نظام‌های آموزشی سنتی که بر تفکیک خشک دروس و روش‌های یکسان تدریس استوارند، بسیاری از سبک‌های یادگیری نادیده گرفته می‌شوند و دانش‌آموزان با سبک‌های غیرهمسو با رویکرد غالب، دچار افت تحصیلی و کاهش انگیزه می‌شوند. برنامه درسی تلفیقی با حذف مرزهای بین‌رشته‌ای و ایجاد پیوستگی بین مفاهیم و مهارت‌ها، بستری فراهم می‌سازد تا یادگیرندگان از مسیرهای گوناگون و منطبق با سبک یادگیری خود، به فهم عمیق‌تری از محتوا برسند. این نوع برنامه‌ریزی نه تنها باعث افزایش مشارکت فعال دانش‌آموزان می‌شود، بلکه زمینه را برای بروز خلاقیت، تفکر انتقادی، خودتنظیمی و یادگیری معنادار نیز فراهم می‌آورد. از دیگر مزایای مهم برنامه درسی تلفیقی، توجه هم‌زمان به مؤلفه‌های فرهنگی، بومی، اجتماعی و فردی است. در جوامع چندفرهنگی، این امر موجب تقویت هویت فرهنگی و تعلق اجتماعی در دانش‌آموزان می‌شود. همچنین، تنوع روش‌های یاددهی-یادگیری در برنامه‌های تلفیقی، امکان بهره‌مندی از سبک‌های دیداری، شنیداری، عملی و مفهومی را به صورت هم‌زمان فراهم می‌سازد. در نتیجه، این رویکرد به توزیع عادلانه فرصت‌های یادگیری کمک می‌کند و نابرابری‌های آموزشی را کاهش می‌دهد. به‌طور کلی، می‌توان گفت برنامه درسی تلفیقی در دوره ابتدایی نه تنها ابزاری برای انتقال دانش نیست، بلکه بستری برای رشد شناختی، عاطفی، اجتماعی و فرهنگی فراگیران است. این برنامه می‌تواند نظام آموزشی را از حالت ایستا و محتوامحور به سمت نظامی پویا، یادگیرنده‌محور و پاسخ‌گو به تفاوت‌های فردی سوق دهد. طراحی دقیق، اجرای اثربخش و ارزشیابی مستمر چنین برنامه‌هایی، لازمه‌ی دستیابی به آموزش باکیفیت و برابر برای همه کودکان است.

پیشنهادات

۱- بازنگری در ساختار برنامه‌های درسی ابتدایی با رویکرد تلفیقی، به‌گونه‌ای که محتوای دروس مختلف به صورت معنادار به یکدیگر مرتبط شوند.

۲- افزایش آموزش‌های ضمن خدمت برای معلمان در زمینه طراحی و اجرای برنامه‌های تلفیقی و آشنایی با انواع سبک‌های یادگیری.

- ۳_ استفاده از ابزارهای چندرسانه‌ای و فعالیت‌های گروهی در کلاس برای تقویت یادگیری فعال و پوشش دادن به سبک‌های یادگیری گوناگون.
- ۴_ توجه به تفاوت‌های فردی و فرهنگی دانش‌آموزان در فرایند برنامه‌ریزی درسی، به‌ویژه در مناطق چندفرهنگی یا دو زبانه.
- ۵_ طراحی ارزشیابی‌های چندبعدی و غیرخطی متناسب با سبک‌های یادگیری مختلف، تا عملکرد واقعی فراگیران بهتر منعکس شود.
- ۶_ پژوهش‌های میدانی و تجربی در مدارس ابتدایی جهت ارزیابی اثرات واقعی برنامه درسی تلفیقی بر پیشرفت تحصیلی، انگیزش و سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان.

References

- Abbasi Pahlavan, R., & Hadi Zadeh Shouki, E. (2025). An analytical review of the role of integrated curricula in developing students' critical thinking. Fourth National Conference on Applied Ideas in Educational Sciences, Psychology, and Cultural Studies, Bushehr. <https://civilica.com/doc/2322286>
- Ajemi, H., Didevar, R., Najafi Kbutaraki, M., & Mozaffarian Tabar. (2022). The relationship between learning styles and academic achievement. National Conference on Humanities with a Modern Approach, 1(1), 174–188.
- Araghiyeh, A., Fathi Vajargah, K., Foroughi Abri, A., & Fazeli, N. (2016). Integration as an appropriate strategy for developing a multicultural curriculum. *Interdisciplinary Studies in the Humanities*, 2(1), 149–165.
- Azarkhash, M., Maroufi, Y., & Sadeghi, Y. (2021). Examining the components of multicultural curriculum from the perspective of experts in Iran. *Iranian Political Sociology*, 24(5), 84–109.
- Baghernejad, A., Araghiyeh, B., Barghi, I., Mahdizadeh, F., & Faghih Aram, B. (2021). Challenges and necessities of implementing a multicultural curriculum in a centralized (dominant) educational system. *Jundishapur Journal of Educational Development*, 12(1), 131–143.
- Bozorgi, A., & Gelitavana, M. (2023). A review of multicultural curriculum components and their necessity in shaping cultural identity. *Conference on Management, Teaching and Learning Research in Education*, 2(2), 3269–3278.
- Khasteh, A., Mohammadi, A. H., Rayegan, M., & Ghorbani, A. (2025). Designing integrated curricula to foster creativity skills in primary education. 20th International Conference on Management and Humanities Research in Iran, Tehran. <https://civilica.com/doc/2314661>
- Khosravi. (2016). The relationship between thinking styles, perceptual styles, conceptual styles, and learning styles among students. *Psychological Research*, 5(2), 81–97.
- Malekipour, H., Hakimzadeh, R., & Rezvan. (2015). Explaining multicultural curriculum with emphasis on identifying international, national, and local identity components. *Qualitative Research in Curriculum Planning*, 4(1), 63–85.

- Mirdadi Kohan, R., Piri, A., Akati, M. A., & Piri, H. (2025). Examining the approach of integrated and hidden curricula in the educational system. 20th International Conference on Management and Humanities Research in Iran, Tehran. <https://civilica.com/doc/2314557>
- Mousavi, Z., Ghorbani Tamajani, M. J., Zanganeh, F., & Sadeghi, K. (2025). Examining the alignment between primary school teachers' teaching methods and students' different learning styles. Second National Conference on Humanities with a Modern Approach and the First International Research Conference of Innovative Teachers, Astara. <https://civilica.com/doc/2320952>
- Niroomand Mahkouei, S. (2025). Investigating the interaction between learning styles and critical thinking among primary school students. First International Conference on Artificial Intelligence in Education, Psychology, Educational Sciences, and Cultural, Social, and Managerial Studies in the Third Millennium, Bushehr. <https://civilica.com/doc/2322323>
- Rahmati, N. (2024). The effectiveness of metacognitive skills on cognitive abilities and learning styles of students with dyslexia. *Sociology
- Ramazani, K. (2023). Examining learning styles, personality traits, and students' academic performance. *Modern Advances in Psychology, Educational Sciences, and Education*, 61(6), 94–106.
- Refati, M. (2021). Investigating the relationship between thinking styles and learning styles among high school students in Tehran.
- Saeidipour, B., & Hosseini Hashemabadi. (2023). Examining students' cognitive learning styles. *Iranian Journal of Psychology and Behavioral Sciences*, 11(3), 137–143.
- Sayahi Zadeh, Z. (2024). Learning styles and the design of personalized educational pathways. <https://civilica.com/doc/2322419>
- Sobhani Nejad, M., Najafi, H., Ahmadabadi Arani, N., & Abdollahyar, A. (2019). Implications of Michel Foucault's and Henry Giroux's multicultural curriculum for the reform and redesign of Iran's primary school curriculum.